

TYÖASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta

Puolustusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä lokakuuta 1997 lähettänyt hallituksen esityksen laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta valmistelevasti käsiteltäväksi puolustusvaliokuntaan. Puolustusvaliokunta on kirjeellään 18.11.1997 pyytänyt asiasta työasiainvaliokunnan lausuntoa erityisesti työ- tai virkasuhteen jatkumista koskevalta osalta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavana

- vanhempi hallitussihteeri Seppo Kipinoinen ja eversti Paavo Kiljunen, puolustusministeriö

- neuvotteleva virkamies Riitta Nordberg, työministeriö
- asessori Kaarina Buure-Häggglund ja Porin prikaatin komentaja, eversti Olli-Matti Multamäki, Puolustusvoimien pääesikunta
- Upseeriliiton puheenjohtaja, everstiluutnantti Pekka Kouri, Akava
- neuvottelupäällikkö Rauno Lindahl, Palvelutyönantajat
- lakimies Markus Sädevirta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- lakimies Outi Raitoaho, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Vesa Yrjölä, Suomen Sinibarrettiliitto
- lainopillinen asiamies Risto Tuominen, Suomen Yrittäjät
- varatuomari Markus Äimälä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- lakimies Jorma Skippari, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK.

HALLITUKSEN ESITYS

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoiminnasta annettuun lakiin (rauhanturvaa-mislaki) ehdotetaan lisättäväksi rauhanturvaa-mispalvelukseen tai -koulutukseen osallistuvan

henkilön työ- tai virkasuhteen jatkumisen turvaamista koskeva sääntely.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Työasiainvaliokunta tarkastelee lausunnossaan lakiehdotusta ainoastaan toimialaansa kuuluvien osin ja rajoittuu puolustusvaliokunnan lausuntopyynnön mukaisesti työ- ja virkasuhdeturvaan rauhanturvaamispalveluksen tai -koulutuksen aikana.

Nykyisin voimassa olevassa rauhanturvaamislain 21 §:ssä säädetään, että valtion palveluksessa olevalle henkilölle on annettava palkatonta virkavapautta tai vapautusta työstä, kun hän palvelee rauhanturvaorganisaatiossa tai osallistuu rauhanturvaamiskoulutukseen. Muilla kuin valtion palveluksessa olevilla ei ole tällaista oikeutta. Työ- ja virkasuhdeturvan heikkous vaikeuttaa hallituksen esityksen mukaan rauhanturvaamishenkilöstön rekrytointia. Palvelusuhdeturvan parantamisen arvioidaan lisäävän varsin todennäköisesti rauhanturvaamistehtäviin hakeutuvien määrää nykyisestä. Valiokunta suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen lisätä hakijoiden määrää, jolloin rauhanturvaamistehtäviin voidaan valita mahdollisimman soveliaat henkilöt.

Hallituksen esityksessä työ- ja virkasuhteen parantamista tarkastellaan lähinnä rauhanturvaamistoiminnan kannalta, eikä esityksessä käsitellä yksityiskohtaisesti lakiehdotuksen vaikutuksia työnantajille, työntekijöille tai työnhakijoille. Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia. Työ- ja virkasuhdeturvan lisääminen koskisi arviolta 100 kuntien ja 500 yksityisten työnantajien palveluksessa olevaa henkilöä vuosittain.

Lakiehdotus parantaisi toistaiseksi voimassa olevassa työ- tai virkasuhteessa olevan henkilön palvelussuhdeturvaa, koska palvelussuhdetta ei saisi päättää tai irtisanoa rauhanturvaamispalveluksen tai -koulutuksen aikana. Lisäksi se saattaisi toimintaan osallistuvat yksityisten työnantajien ja kuntien palveluksessa olevat henkilöt samaan asemaan valtion palveluksessa olevien kanssa.

Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on arvioinut, että työ- ja virkasuhteen parantaminen saattaa vaikeuttaa rauhanturvaamistoi-

mintaan sitoutuneen henkilön työllistymistä. Tämä on merkittävä epäkohta erityisesti valmiusjoukkojen kannalta, koska toimintavalmiussitoumus tehdään varusmiespalveluksen päätyttyä, jolloin henkilöllä ei useinkaan ole ammattia tai työpaikkaa. Mikäli arvio työllistymisen vaikeutumisesta toteutuisi, se vähentäisi halukkuutta hakeutua rauhanturvaamistoimintaan ja lakiehdotuksen tavoite jäisi saavuttamatta.

Työ- ja virkasuhdeturvan parantaminen vaikuttaisi erityisesti pieniin yrityksiin ja työnantajiin, joiden palveluksessa on vähän työntekijöitä. Suurimmat vaikeudet kohdistuisivat työnantajiin, joiden työntekijöillä on erityistä ammattitaitoa ja joiden korvaaminen sijaisjärjestelyin on hankalaa. Ongelmia lisää se, että sitoumuksen tehnyt työntekijä voidaan kutsua koulutukseen tai palvelukseen lyhyellä varoitusaajalla. Sitoumuksen tehnyt on velvollinen saapumaan koulutukseen tai palvelukseen seitsemän päivän kuluessa kutsun saatuaan. Lisäksi koulutuksen ja palveluksen kestoa on vaikea ennakolta arvioida, toisin kuin esimerkiksi varusmiespalveluksen, naisten vapaaehtoisen asepalveluksen tai siiviläpalveluksen kestoa.

Rauhanturvaamishenkilöstö on palvelussuhteessa valtioon, jota työnantajana edustaa puolustusministeriö. Rauhanturvaamishenkilöstön työ- tai virkasuhteen säilyttämisessä samanaikaisesti myös toiseen työnantajaan on pidetty periaatteelliselta kannalta arveluttavana. Vastaavaa ongelmaa ei ole nykyisessä laissa, koska työ- ja virkasuhde on turvattu vain valtion palveluksessa olevilla henkilöillä.

Valiokunta pitää tärkeänä, ettei työnantajaa tai työntekijää aseteta kohtuuttomaan tilanteeseen rauhanturvaamistoimintaan sitoutumisen ja osallistumisen vuoksi. Rauhanturvaamislain 6 §:n 3 momentissa säädetään, että puolustusministeriö voi velvoittaa sitoumuksen tehneen korvaamaan valtiolle hänen koulutuksensa tai palveluksensa järjestämisestä aiheutuneet kustannukset, jos sitoumuksen tehnyt jättää ilman pätevää syytä saapumatta koulutukseen tai palvelukseen. Yritykselle voi puolestaan aiheutua ta-

loudellisia menetyksiä tai vaikeuksia, jos yrityksen toiminnan kannalta keskeinen henkilö siirtyy lyhyellä varoitusajalla, pitkäksi tai epämääräiseksi ajaksi rauhanturvatehtäviin.

Epäkohtien ennalta estämiseksi ja ristiriitaisten intressien yhteensovittamiseksi on tärkeää, että ennen rauhanturvaamistehtäviin sitoutumista henkilölle kerrotaan sen vaikutukset monipuolisesti ja koulutukseen tai palvelukseen kutsuminen tapahtuu mahdollisimman pitkällä varoitusajalla. Työnantajalle olisi lisäksi ilmoitettava koulutukseen tai palvelukseen lähtemisestä

sekä rauhanturvatehtävistä paluusta mahdollisimman hyvissä ajoin. Asiallinen menettely vähentää vastakkainasettelua työpaikoilla ja edistää työnantajien ja työntekijöiden pääsemistä yhteisymmärrykseen.

Lausunto

Työasiainvaliokunta kunnioittaen esittää,

että puolustusvaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 20 päivänä helmikuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Reijo Lindroos /sd
 vpj. Armas Komi /kesk
 jäs. Tuula Haatainen /sd (osittain)
 Anne Huotari /vas (osittain)
 Kari Kantalainen /kok
 Kyösti Karjula /kesk
 Hannu Kemppainen /kesk
 Anne Knaapi /kok
 Heikki Koskinen /kok

Pirkko Peltomo /sd
 Heikki Rinne /sd
 Outi Siimes /kok
 Raimo Tiilikainen /r
 Marja-Leena Viljamaa /sd
 Pertti Virtanen /evir (osittain)
 Jorma Vokkolainen /vas
 vjäs. Johannes Koskinen /sd.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Hallituksen esitys työ- ja virkasuhteen parantamiseksi rauhanturvaamistoiminnan kannalta on lähtökohdiltaan perusteltu. On myönteistä, että rauhanturvatoimintaan pyrkivien hakijoiden määrää pyritään lisäämään, jolloin tehtäviin voidaan valita soveliaimmat henkilöt.

Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota asiaan, joka valiokuntakuulemisessa on noussut esiin. Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on arvioinut, että työ- ja virkasuhteen parantaminen saattaa vaikeuttaa rauhanturvaamistoimintaan sitoutuneen henkilön työllistymistä. Parannus aiheuttaisi ongelmia erityisesti pienille yrityksille ja työnantajille, joiden palveluksessa on vähän työntekijöitä. Pk-yrityksille ylimääräisiä kustannuksia voi koitua mm. sijaisen kouluttamisesta. Myös työpaikan varaaminen pitkäksi tai epämääräiseksi ajaksi vasta lyhyen aikaa työssä olleelle työntekijälle voi olla

hänen sijaisensa tai työnantajan kannalta kohtuutonta.

Työnantajaa tai työntekijää ei tule asettaa kohtuuttomaan tilanteeseen rauhanturvaamistoimintaan sitoutumisen ja osallistumisen vuoksi. Siksi lainkohdan tarkoittamaksi päteväksi syyksi tulee hyväksyä erityisesti pienissä yrityksissä myös tällaiset tehtävään ja työtilanteeseen liittyvät ongelmat.

Katsomme, että erityisesti pienille yrityksille aiheutuviin vaikeuksiin on mietintöä laadittaessa kiinnitettävä huomiota.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitämme,

että puolustusvaliokunta ottaisi mietintöä laatissaan huomioon sen, mitä tässä eriävässä mielipiteessä on lausuttu.

Helsingissä 20 päivänä helmikuuta 1998

Armas Komi /kesk
Hannu Kemppainen /kesk